

CONCEPTUL DE PERSONALITATE A VICTIMEI MINORE ȘI RAPORTURILE EI CU AGRESORUL

Sofiana TOCARI

Doctorandă, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,

Chișinău, Republica Moldova

e mail: tocarisofiana@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0000-1399-8429>

În ultimul timp în societatea noastră se atestă o preocupare constantă pentru problematica integrării personalității și asta pentru că dimensiunea de personalitate este în tendința incontestabilă cu toate celelalte variabile ale vieții noastre. Nu mai puțin important la acest capitol îl au influența și impactul violenței în familie și anume cum acționează asupra imaginii de sine și asupra dezvoltării personalității. Minorii afectați de violență, se manifestă ca personalități pasive, inapți, foarte reci, neputând să se concentreze la subiectele abordate. Multe subiecte discutate ori nu le înțeleg ori trec pe alături de ei. Stabilirea circumstanțelor de importanță juridică cu un conținut obiectiv al conceptului de personalitate a victimei minore și raporturile ei cu agresorul este necesară efectuarea unei expertize psihologice judiciare care este o verigă foarte importantă în acest aspect. Pentru depistarea și soluționarea acestor probleme mai întâi trebuie să existe un contact cu copilul.

Cuvinte-cheie: minor, victimă, părinte, agresor, abuz, persoană, autor.

THE PERSONALITY CONCEPT OF THE MINOR VICTIM AND HER RELATIONSHIPS WITH THE AGGRESSOR

Lately in our society there is a constant concern for the issue of personality integration, and this is because the personality dimension is an undeniable trend with all the other variables of our life. No less important in this chapter is the influence and impact of family violence, namely how it affects self-image and personality development. Minors affected by violence manifest themselves as passive, inept, very cold personalities, unable to concentrate on the topics addressed. Many topics discussed I either do not understand or pass by them. Establishing the circumstances of legal importance with an objective content of the concept of personality of the minor victim and her relations with the aggressor, it is necessary to perform a forensic psychological expertise which is a very important link in this aspect. To find out and correct these problems you must first connect with the child.

Keywords: minor, victim, parent, aggressor, abuse, person, author.

LE CONCEPT DE PERSONNALITÉ DE LA VICTIME MINEUR ET SES RELATIONS AVEC L'AGRESSEUR

Dernièrement, dans notre société, la question de l'intégration de la personnalité suscite une préoccupation constante, car la dimension de la personnalité est en tendance indéniable avec toutes les autres variables de notre vie. L'influence et l'impact de la violence familiale, notamment la manière dont elle affecte l'image de soi et le développement de la personnalité, sont tout aussi importants dans ce chapitre. Les mineurs touchés par la violence se manifestent comme des

personnalités passives, incompetentes, très froides, incapables de se concentrer sur les sujets abordés. De nombreux sujets abordés soit je ne les comprends pas, soit je les passe à côté. En établissant les circonstances d'importance juridique avec un contenu objectif de la notion de personnalité de la victime mineure et de ses relations avec l'agresseur, il est nécessaire de réaliser une expertise médico-légale qui constitue un maillon très important dans cet aspect. Pour dé couvrir et corriger ces problèmes, vous devez d'abord vous connecter avec l'enfant.

Mots-clés: mineur; victime, parent, agresseur; abus, personne, auteur.

КОНЦЕПЦИЯ ЛИЧНОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕЙ ЖЕРТВЫ И ЕЕ ОТНОШЕНИЯ С АГРЕССОРОМ

В последнее время в нашем обществе присутствует постоянная озабоченность проблемой интеграции личности, и это связано с тем, что личностное измерение находится в неоспоримой тенденции изменения наряду совсем с остальными переменами нашей жизни. Не менее важным в этой связи остается и присутствие насилия в семье и его влияние, а именно то, как оно отражается на самооценку и развитие личности. Несовершеннолетние, подвергшиеся насилию, проявляют себя как пассивные, не умелые, очень холодные личности, не способные сконцентрироваться на рассматриваемых темах. Многие обсуждаемые темы они либо не понимают, либо не обращают на них внимание. Для установления обстоятельств, имеющих юридическое значение с объективным содержанием понятия личности потерпевшей несовершеннолетней и ее отношений с агрессором, необходимо проведение судебно-психологической экспертизы, которая является весьма важным звеном в этом аспекте. Чтобы обнаружить и исправить эти проблемы, необходимо сначала наладить постоянный контакт с ребенком.

Ключевые слова: несовершеннолетний, потерпевший, родитель, агрессор, насилие, лицо, автор.

Introducere

Victima este individul care se înscrie într-o dimensiune personală, socială sau politică. Diferitele definiții, mai mult sau mai puțin extinse, tind să reducă din caracterul relativ al conceptului de victimă. Înainte de examinarea multilaterală a noțiunilor numai ce expuse, este de evidențiat însuși conceptul de victimologie.

Pentru o stabilire a circumstanțelor de importanță juridică un conținut obiectiv al conceptului de personalitate a victimei minore și raporturile ei cu agresorul este necesar efectuarea unei expertize psihologice judiciare care este o verigă foarte importantă în acest aspect. Doar în baza acestor circumstanțe poate fi realizată o încadrarea corectă a evenimentelor juridice, sporind posibilitățile stabilirii tuturor faptelor și circumstanțelor importante pentru soluționarea justă și echitabilă a cazului, asigurând examinarea mult aspectuală a circumstanțelor și contribuind la evitarea înaintării unei acuzații greșite. În realizarea

scopului cercetării am utilizat următoarele metode de cercetare: analiza și sinteza cercetărilor științifice; analiza datelor statistice; metoda analitică; comparația.

Tezele cercetării

Minorii fac parte din categoria persoanelor cu o vulnerabilitate victimală ridicată, datorită particularităților psiho-comportamentale și de vârstă specifice: lipsa posibilităților fizice și psihice de apărare, capacitatea redusă de anticipare a propriilor comportamente și a altor, capacitatea redusă de înțelegere a efectelor și consecințelor unor acțiuni proprii sau ale altora, nivelul înalt de sugestibilitate și al credulității, sinceritatea și puritatea sentimentelor, gândurilor, intențiilor, lipsa experienței sociale etc. Datorită acestor caracteristici ei pot fi ușor antrenați și implicați în acțiuni victimizante pentru ei, pot fi înșelați cu promisiuni sau recompense, mințiți, constrânși să comită acte ale căror consecințe negative pentru ei

și pentru alții nu le pot prevedea. Cunoaștem că vârsta copilului are o importanță mare. Pentru abuzul fizic – cu cât vârsta copilului este mai mică, cu atât riscul este mai mare. Pentru abuzul sexual – cu cât vârsta e mai mare, crește și riscul. Cu cât este mai apropiat copilul de agresor, cu atât este mai probabilă recăderea sa ca personalitate. Mulți copii-victime previn victimizările ulterioare prin metode informale de control, ei nu apelează la poliție, evită agresorii părăsind domiciliul sau spațiul de plasament, devenind victime ale străzii. În cazul abuzului sexual a copiilor, mai ales în vârste fragile de 3-9 ani, ei nu realizează statutul lor de victimă, neînțelegând natura sexuală și caracterul agresiv al infracțiunii în care este implicat, știind că adultul, în deosebi părintele, este sursa de securitate și de iubire a lui.

De multe ori agresorul nu este pedepsit, nici chiar găsit el rămânând neidentificat. În acest caz copilul victimă va duce în spate încă mult timp, a cea frică și stare de soc la care a fost supus de agresor.

Din punct de vedere lingvistic cuvântul victimă are mai multe semnificații cum ar fi, persoana care suferă chinuri fizice sau morale din partea unei persoane, a societății etc., persoana care suferă urmările unei întâmplări nenorocite, cum ar fi boală, accident, catastrofă etc.: Prin victimă, se înțelege orice persoană umană care suferă direct sau indirect consecințe fizice, materiale sau morale, ale unei acțiuni sau inacțiuni criminale. Însă nu orice ființă umană care suferă o consecință a unui act criminal poate fi considerată victimă, pentru această calitate fiind necesar să mai fie îndeplinită o condiție: persoana care a suferit consecința, să nu își fi asumat conștient riscul, deci să ajungă victimă în urma unei acțiuni sau inacțiuni criminale fără să vrea.

Victima este individul care se înscrie într-o dimensiune personală, socială sau politică. Diferitele definiții mai mult sau mai puțin extinse, tind să reducă din caracterul relativ al conceptului de victimă. Înainte de examinarea multilaterală a noțiunilor

numai ce expuse, este de evidențiat însuși conceptul de victimologie.

Studiul raportului dintre victimă și autorul actului delinvențial a dat temei creării unei ramuri speciale a criminologiei: victimologia. Acest concept al victimologiei, care se înscrie în studiul explicațiilor actului criminal, nu trebuie de confundat cu criminologia victimologică, care cercetează victimele sub aspectul reacției sociale și își centerază obiectul de studiu în vederea satisfacerii revendicărilor solicitate de victimă. De aceea celei din urmă i se mai zice și victimologia secundară, pentru a o deosebi de prima-victimologia primară, care și ne interesează în acest caz.

Victimologia reprezintă știința despre personalitatea și comportamentul victimei raportată la conceperea, realizarea și consecințele directe ale actului infracțional asupra victimei. Victimologia releva cauzalitatea și efectele agresiunii asupra victimei. Modul în care victima percepe, înțelege, acceptă sau respinge violența actului agresiv are importanță pentru stabilirea lanțului cauzelor și efectelor fenomenului victimal. De asemenea, victimologia trebuie să reprezinte un sistem de concepte, principii, reguli, constituite pentru apărarea drepturilor victimei din care să decurgă măsurile de natură social - morală și juridică pentru a stabili situația anterioară procedurii agresivității

Noțiunea victimologiei este recentă. Ea debutează înainte de al doilea război mondial, dar prinde amploare după acesta. Benjamin Mendelsohn, avocat, penalist, este primul care a ridicat interesul față de victimă (1937). Conceptul de victimologie oscilează între două extremități:

- una umanistă de origine europeană,
- alta Nord - Americană tipologică (tinde a defini variate tipuri de victime).

Tendențele victimologiei moldovenești sunt mai curând cu rădăcini ce plonjează în victimologia umanistă, ai cărei precursori sunt: Hans von Henting (1948), Ezzat Faltah (1971), Micheline Baril (1984).

De-a lungul timpului, cercetările criminologice se concentrau pe actul și autorul infracțiunii, ignorând victima. În anii 80 ai sec. XX cercetătorii au început să focalizeze atenția în mod egal și asupra victimei și primordial, asupra ajutorului care i se poate oferi acesteia. În sens extins, victima este cea recunoscută în calitate, de către ea și de către organele competente din stat. Potrivit articolului 1 al declarațiilor principiilor fundamentale de justiție, referitoare la victimele criminalității și la victimele abuzului de putere (elaborate cu ocazia celui de al VII-lea Congres al ONU pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților (Milano 1985) adoptată prin rezoluția nr. 40/34 din 11.12.1985 a Adunării Generale ONU, definiția victimei ar fi: ”persoana care individual sau colectiv, a suferit un prejudiciu mai exact - o atingere a integrității fizice sau morale o suferință morală, o pierdere materială, sau o atingere gravă a drepturilor fundamentale, din cauza acțiunilor sau omisiunilor, contrare legilor penale în vigoare într-un stat membru reprezintă încălcarea normelor dreptului internațional în materia drepturilor omului”. Potrivit articolului 2 al aceleiași declarații, „persoana poate fi considerată victimă indiferent dacă autorul faptei a fost sau nu identificat, arestat, urmărit sau declarat vinovat”. Calitatea de victimă se dobândește, așadar, simultan cu comiterea faptei, anterior declanșării formale al procesului penal și independent de aceasta. Victima poate dobândi, ulterior și calitatea de parte vătămată ori de parte civilă.

Recunoașterea acestor calități procesuale nu exclude, dar nici nu condiționează, statutul de victimă. Rezoluția ONU, despre care s-a amintit anterior, recomandă statelor membre crearea și dezvoltarea unei întregi rețele de servicii, prin intermediul cărora victimele trebuie să primească asistența materială, medicală, psihologică și socială de care au nevoie.

Persoanele nevârstnice sunt mai lejer supuse riscului de a deveni victimă. Fiind fără experiență și cu un fizic mai slab, inclusiv un psihic încănestat omicid,

minorii fac parte din categoria persoanelor cu victimizabilitate sporită, grație următoarelor particularități:

- capacitatea redusă de înțelegere a actelor și a previzibilității lor,
- capacitatea redusă de discernământ,
- grad mai înalt de sinceritate.
- lipsa de putere fizică.
- indiferența societății.

Astfel, ei pot fi nu doar instigați sau determinați la comiterea unor fapte, dar în același timp manevrați sau ademeniți la comiterea unor acțiuni în care tot ei vor fi victime. De obicei, minorii nu încearcă să se apere de agresori, iar psihicul lor rămâne traumatizat după infracțiune. Toate acestea îi pot distorsiona comportamentul, evoluția normală a personalității lor, să le creeze anumite complexe, fobii. Este bine cunoscută, în cele din urmă, copilul, „se obișnuiește” cu agresiunea fizică, mai ales dacă aceasta are o anumită „justificare”, ca o reacție față de un fapt anormal al copilului și dacă ea se aplică în limitele unei anume „griji” de a nu produce vătămări irecuperabile (bătăi domestice aplicate, „cu dragoste” de părinți). Cu abuzul psihologic, însă, nu se poate obișnui nici o ființă sensibilă. Traiul într-o veșnică teroare, izolarea de către cei care ar trebui să se apropie de el cu dragoste și grijă, respingerea lui continuă sau coruperea lui forțată de a comite infracțiuni ori de a deveni partener sexual, toate acestea îngrozește copilul, îi creează o stare de „insularitate” din care nu poate scăpa decât la o vârstă suficient de matură pentru a putea fugi din mediul în care se află.

Constatarea existenței unui abuz psihologic din partea părintelui sau a celor care au în grijă copilul, ori locuiesc cu el este o sarcină dificilă. În asemenea situații, ar fi indicat nu numai de a schimba mediul educativ, ci și redresarea afectivă, evidentă și somatică a copilului victimizat.

Victimele copii ale actelor antisociale ce constituie infracțiuni pot fi clasificate în asemenea manieră, încât investigatorul să aibă în vedere traumele psihologice și cele fizice ce se reverberează în fiecare dintre cazuri.

Astfel, victimele abuzurilor fizice și emoționale au o empatie față de adulți maximă.

Victimele celorlalte acte antisociale ce pot să apară în fața autorităților judiciare în calitate de persoane vătămate nu prezintă particularități diferite din punct de vedere psihologic față de alți copii, fiind ușor adorabile. Aceste trăsături psihologice necesită a fi cunoscute de către persoanele care audiază minori pentru a-și putea structura interviul ținând seama de aceste caracteristici.

Prin victimă înțelegem individul, care recunoaște atinse interesele sale personale de către un agent causal extern care i-a antrenat o daună fiind, de asemenea identificat în această calitate de către majoritatea corpului social. Evident, definiția exclude persoana juridică în calitate de victimă.

O persoană poate fi considerată victimă:

- Recunoașterea de către victimă a daunei pricinuite - victima de obicei se consideră a fi un caz izolat, ieșit din comun și neînțeles de cei din jur. În alte cazuri, de exemplu pentru minori, victima însăși poate să nu se perceapă ca atare, dar există o terță persoană care o tratează în calitate de victimă, de exemplu - părinții minorului;

- Recunoașterea în calitate de victimă în calitate de anturaj, la acest capitol atribuim recunoașterea din partea corpului social (aceasta este evolutivă, modificându-se de la o perioadă la alta, determinate de mentalitate), din punct de vedere socio-politic (recunoașterea socială trebuie să conducă la modificarea legii, aici un mare rol îl au și organizațiile nonguvernamentale), într-o dimensiune transculturală (modificări ce survin ca urmare a presiunilor culturale).

Conceptul de victimă urmează a fi deosebit din punct de vedere al legislației procedural penale. Conform articolului 58 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. „Se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale”. În același sens, art. 59 al Codului de procedură pe-

nală stipulează că „parte vatămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material recunoscut în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vatămată fără acordul său”. Am considera că noțiunea de victimă este *cu mult mai vastă* decât cea de *parte vatămată*, fiindcă ultima îmbracă această formă doar în sens juridico-penal și procesual - penal, datorită recunoașterii ca parte vatămată prin ordonanța organului de urmărire penală, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a vinei asemenea calității procesuale alin.(2) art.59 CPP RM).

Din punct de vedere psihologic, victima declanșează reacții afective intense. Ea alimentează sentimentul de insecuritate, larg fundamentat pe impresia subiectivă pe care o avem cu toții de a fi potențiale victimă. Ca și sărăcia, moartea și bătrânețea și din rațiuni asemănătoare victima este exclusă din universul nostru conștient.

În concluzie, victimă este orice persoană umană care suferă, direct sau indirect consecințe fizice, material sau morale, ale unei acțiuni sau inacțiuni criminale și care recunoaște atinse interesele sale personale de către un agent causal extern care i-a antrenat o daună.

În vederea caracterizării raportului dintre victimă și delincvent, sunt utilizate două noțiuni: victimitate și victimizare.

Victimitatea semnifică gradul de vulnerabilitate (trăsături, capacitate, însușiri etc.) a unei persoane concrete, determinat de exigența fenomenului de delincvență, care se manifestă prin probabilitatea obiectivă de a deveni victima crimei. Victimitatea poate fi *generală, specială, individuală și de masă*.

Gradul de predispoziție a persoanei de a deveni victimă se numește **vulnerabilitate victimală**. Există speranța că în viitorul apropiat se va putea calcula indicele vulnerabilității victimale, ceea ce înseamnă

prezicerea posibilității ca un individ concret să devină victimă a unei anumite categorii de infracțiuni.

Copiii fac parte din categoria persoanelor cu o vulnerabilitate victimală crescută datorită particularităților psiho-comportamentale și de vârstă specifică: lipsa posibilităților fizice și psihice de apărare, capacitatea redusă de anticipare a propriilor comportamente și a altor, capacitatea redusă de înțelegere a efectelor și consecințelor unor acțiuni proprii sau ale altora, nivelul înalt de sugestibilitate și al credulității, sinceritatea și puritatea sentimentelor, gândurilor, intențiilor, lipsa experienței sociale etc. Datorită acestor caracteristici ei pot fi ușorantrenați în acțiuni victimizante pentru ei, pot fi înșelați cu promisiuni sau recompense, mințiți, constrânși să comită acte ale căror consecințe negative pentru ei și pentru alții nu le pot prevedea. O formă specifică de victimizare a minorilor este bătaia și incestul.

Bătaia este o măsură aplicată în special de către tata și este considerată o soluție extremă de autoritate și sancționare. Adepții bății susțin că ea este o măsură educativă cu dubla valoare: retroactivă - durere fizică și morală pentru o conduită greșită și procativă, adică inhibarea pe viitor a unor astfel de conduite. Rămân însă unele întrebări fără răspunsuri: cât timp trebuie să aibă, care este cel mai potrivit context de aplicare etc. Bătaia devine cu certitudine un act agresional atunci când are drept consecință leziuni fizice, traume psihice sau chiar moartea minorului. De la bătaia corectivă și până la maltratare poate fi doar un pas. Există și situații când părinți cu un comportament neechilibrat, este determinat de diverse cauze: mariaj instabil, nașterea nedorită a copilului, copilăria violentă a părinților, copilul privit ca o modalitate de satisfacere a propriilor nevoi, tulburări psihice, impulsivitatea, lipsa de afectivitate, frustrarea socială, așteptările lor de la copil sunt nesatisfăcute etc.

Urmările deosebit de grave pentru copil îl produce și incestul. Cel mai des incestul este provocat de un tată care întreține relații sexuale cu fiica sa, sau

de frate care abuzează sexual de sora sa. Celelalte cazuri (modalitățile tată-fiu, frate-frate, mamă-fiu/fică, soră-frate/soră) sunt mai rare, dar nu absente. Incestul cu un minor este o formă a violului deoarece copilul nu are discernământ necesar pentru a-și da consimțământul.

Incidența foarte crescută în rândul *victimelor minore* au și celelalte infracțiuni sexuale. Privitor la această categorie de agresiune, Alex Thio (1988) evidențiază următoarele: între 9 și 54% pentru femei și între 3 și 9 % pentru bărbați au fost în timpul copilăriei victimele unui abuz sexual; majoritatea agresorilor sunt bărbați și a victimelor sunt femei; în general victima și infractorul se cunosc. Profilul agresorului din această categorie se caracterizează printr-o relație inhibitivă sexuală pe parcursul vieții sunt blânzi, amabili și pasivi, sunt mai puțini capabili de a întreține relații sexuale cu persoane de sex opus adulte, fiind anxioși și necomunicativi în prezența acestora, cei mai mulți comit agresiuni asupra aceluiași copil pe o perioadă mai lungă de timp, de asemenea își recunosc vinovăția mai ușor decât violatorii. Infracțiunile sexuale asupra minorilor prezintă un grad ridicat de pericol social mai ales prin urmările de natură psihică prin care rămâne marcat comportamentul victimei.

Minorul, fiind lipsit de experiență de viață, este dependent de temperament. Formarea cunoștințelor despre ansamblul actelor agresionale este posibilă numai în acele cazuri în care raporturile existente cu diferiți agresori, în perioada anterioară, au generat o formă de raționare perceptivă în comportamentul victimei. Educația este condiția necesară pentru a putea preveni fenomenul victimal în rândul copiilor.

Victimizarea reprezintă procesul de transformare a unei persoane concrete în victimă a unei infracțiuni. După o anchetă efectuată de criminologul francez Morange pe un eșantion de 500 de persoane cu vârsta mai mare de 17 ani, s-a dovedit că în 38.8 la sută dintre cazuri victima însăși determina comiterea faptei.

Existența conceptelor de victimitate și victimizare dovedesc că minorii sau tinerii sunt mult mai expuși spre a deveni victimă decât adulții și vârstnicii. Întrebarea ce se impune este dacă victimele pot sau nu să împartă responsabilitatea cu infractorii ce comit acte asupra lor.

Introducând noțiunea de “victimă activantă prin care înțelegem rolul jucat de victimă în declanșarea mecanismelor latente ale infractorilor, VonHenting ajunge la concluzia că, direct sau indirect și victima poartă o parte de vină în desfășurarea acțiunii infracționale. Pe linia susținerii ideii că victima poartă o anumită răspundere în desfășurarea acțiunii infracționale, a apărut conceptul de “potențial de receptivitate victimală” propus de B. Mendelsohn, care înseamnă gradul de vulnerabilitate victimală a individului, condiționat de o multitudine de factori, precum: vârsta, sexul, aspectul bio-constituțional, pregătirea socio-culturală, caracteristicile psihocomportamentale.

Raportul “infractor-victimă” ne oferă materiale pentru aprecierea cauzei infracțiunii, a condițiilor obiective și subiective care au generat-o calificarea infracțiunii și a infractorului, strângerea probelor și chiar depistarea infractorului. Amplificarea continuă a criminalității determină și apariția recidivismului victimal, formă care constă în participarea din nou, în calitate de victimă, la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană care a mai fost anterior victimă unei alte infracțiuni. Pe de altă parte, cercetarea victimelor oferă posibilitatea de a stabili unii indicatori ai vulnerabilității și de a elabora măsuri de protecție.

În opinia mea, **victimizarea minorilor** este săvârșită cu scopul de a-și elibera emoțiile de către agresor, iar copii sunt ființe ușor de manipulat dat fiind faptul că societatea nu protejează copii ci le dă soarta în mâinile lor fără a le arăta modalitatea de dirijare.

Aprecierile medico-legale asupra **personalității minorului** se orientează în două mari direcții:

- Stabilirea responsabilității - termen juridic ce definește capacitatea unei persoane de a-și controla

și aprecia atât faptele cât și consecințele sociale ale acestora, de a-și asuma integral obligațiile ce-i revin dintr-o acțiune liber consimțită, pe care o deliberază și o întreprinde, de a înțelege consecințele acțiunilor sale în interesul propriei persoane dar fără a prejudicia interesul colectivității, de a accepta și suporta consecințele faptelor sale contrare normelor de conviețuire socială.

- Stabilirea discemământului - termen psihiatric ce definește capacitatea sau libertatea unei persoane de a distinge între bine și rău, legal și ilegal, permis și nepermis, de a-și da seama de faptele comise și de urmările acestora, având reprezentarea consecințelor negative a faptelor antisociale comise. Discemământul se bazează pe o percepere și reprezentare a realității, pe capacitatea psihică de anticipare prin reprezentarea consecințelor faptelor proprii.

Discemământul constituie capacitatea de a concepe, pregăti, prevedea și acționa cu intenție cu toate consecințele sale.

Discemământul constituie o sinteză a personalității și conștiinței în momentul săvârșirii unei acțiuni, intervenind atunci când fapta respectivă este realizată și în consecința susceptibilă de a suferi rigorile legii. Fapta este considerată infracțiune atunci când este prevăzută de legea penală, când prezintă un pericol social, și când este săvârșită cu vinovăție.

Vorbind la rândul său despre **raportul dintre victima minoră și agresor** apreciem că majoritatea doctrinelor acceptă existența unui cuplu penal agresor - victimă aflat în permanent **conflict** și **adversitate**.

Cuplul are 2 aspecte:

- în faza pre-infracțională, elementele cuplului sunt/sau indiferente sau se atrag reciproc;

- în faza postinfracțională cele două elemente se resping reciproc, devenind elemente antagoniste.

Soluționarea corectă a unei cauze penale se poate face numai prin analiza bilaterală a acestui cuplu, în caz contrar orice soluție corectă se va da numai din eroare.

Teoria nu este unanim acceptată, fiind criticată sub mai multe aspecte ce vor fi expuse.

Teoria este criticată pentru că presupune existența unei victime personale în orice infracțiune, sau altfel spus presupune ca oricărui act antisocial îi corespunde o persoană fizică ce va suferi consecințele actului or, e cunoscut ca numai o parte din infracțiuni au această caracteristică, și anume cele îndreptate împotriva persoanei. Infracțiunile îndreptate împotriva bunurilor, dar mai ales cele îndreptate împotriva bunurilor unei colectivități nedeterminate, sau ale statului ori infracțiunile fără subiect pasiv sunt lipsită de o victimă personală. Pe de altă parte, însă, nu orice acțiune care produce victime poate fi socotită ca fiind voit provocată din partea altei persoane ce ar putea fi considerată drept infractor. Cazurile de sinucidere, unele cazuri de accidente etc, provoacă victime fără ca acestea să fie o urmare a unei acțiuni sau inacțiuni din partea unei alte persoane. În consecință, există acțiuni infracționale fără victime personale, așa cum există și victime fără infractori. Întâlnirea dintre victimă - infractor - cu toată frecvența cazurilor, formează o categorie de cazuri speciale, nicidecum cazuri generale.

Agresiunea și fenomenul de victimizare pot fi analizate și sub aspect psihologic, al traumelor individuale ce se regăsesc în comportamentul agresorului și al victimei, acestea fiind, în mod evident, diametral opuse. Scopul analizei psihologice este circumscris și el în cadrul scopului general al victimologiei, și anume determinarea cauzelor și condițiilor favorizate ale fenomenului agreso-victimă și adoptarea de măsuri potrivite pentru protejarea victimei și prevenirea fenomenului.

Implicațiile psihologice ale actului agresionat privind pe agresor. Aceste implicații sunt foarte complexe și presupun o tratare indisciplinară a subiectului. Datorită specificului lucrării de față vor fi analizate doar acele implicații psihologice care au în vedere interrelația agresor-victimă. Studiul integral al implicațiilor psihologice ale actului agresional cu

privire la agresor este asigurat de alte 2 discipline: criminologia și agresologia.

Forma acțiunii agresionare este dependentă de conștiința individuală a infactorului, de perspectiva sa asupra actului executat și asupra consecințelor sociale pe care el le va produce. Experiența individuală agresională determină și ea adoptarea unor prototipuri acționale, și îndepărtarea altora, în funcție de gândirea sistematică a făptuitorului și de sensibilitatea lui.

Cunoscând că agresivitatea este rezultatul gândirii și experienței individuale rezultă că în cadrul concepției agresionare se regăsesc și influențele factorilor sociali. Sub un prim aspect societatea, cu regulile ei, influențează, mai mult sau mai puțin, gândirea și comportamentul oricărui individ, le formează. Deci, actul agresional va avea trăsături specific mediului socio-teritorial în care se produce. Dar factorii sociali influențează și conduita infracțională din timpul desfășurării activității delictuale și de după aceea. Agresorul adoptă tactica dedublării pentru a atenua rivalitatea cu victima și cu mediul social. Se recurge și la repetarea unor false greșeli pentru a schimba înțelesul actului și a rezultatului acestora. O altă conduită de adaptare la factorii sociali este cea de schimbare a viziunii inițiale despre agresiune, pentru a obține protecția sau clemența societății și abandonarea tendinței recuperării prejudiciului de către victimă. În cazul în care între criminal și victimă sunt stabilite reguli obișnuite de conviețuire, agresorul va încerca statutul precis de comportare cu victima, în sensul impunerii normei de forță, prin care să prelungească supunerea necondiționată a victimei. Firește că agresorul își poate adapta multe conduite la factorii sociali, aici fiind prezentate doar câteva dintre ele.

Agresorul își planifică și realizează activitatea infracțională în funcție de experiența și gândirea individuală. Dar nu întotdeauna ceea ce se planifică se poate transpune exact în realitate. Contradicțiile dintre intenția agresională și rezultatul acesteia pot avea diverse cauze: modul în care a fost gândit actul

criminogen, necesitatea de a realiza acțiunea numai în anumite limite, comportamentul victimei etc. Astfel, determinat de stările afective ale victimei, care transcend excitații individuale, agresorul poate fi depășită de inițiativa unor acțiuni perverse ale victimei, care determină reacțiile macabre și de sadism din partea agresorului. Noile sinteze agresionale nu ar fi posibile dacă sensibilitatea individului, structura sa interioară nu ar fi fost provocată de scopul colaborării sau participării victimei la actul criminogen. În aceste momente apar mânia, deznădejdea, o stare la limita dintre rațional și instinctual.

Referitor la motivațiile actului criminal, acestea pot fi dintre cele mai diverse: dorința de răzbunare, agresorul considerând fapta ilicită ca pe un act de justiție; ură, dusă la extreme; gelozia, motivul fiind preluat mai ales de agresorii bărbați; motivația materială; discriminarea pe diverse criterii; instinctual sexual necontrolat, uneori chiar patogen; rivalitatea dublă sau de dorința de afirmare etc. [1, p. 15-16].

Pentru victimă a reacționa nu înseamnă doar a înțelege și a evalua forma agresiunii și intenția agresorului. Reflectarea actului agresional în planul psiho-volitiv a victimei determină dereglări de comportament, agitație, lipsa de voință în acțiune. În plan afectiv emoțiile pozitive sunt înlocuite, total sau parțial, cu reactive de ură, dispreț sau umilință. Comportarea victimei este dominată de ideea că agresorul urmărește doar agresiunea în sine pentru satisfacerea unor interese individuale. Ulterior victima își motivează propria tendință prin tratarea cu simpatie sau atracție altruiste față de agresor.

Unul din efectele victimizării este și imposibilitatea psihică de a se opune, inhibiția. Efectul este ca rezultat din lipsa de împotrivire a victimei poate fi dăunător, experiența individuală a victimei fiind înlocuită cu o nouă stare subiectivă determinată de unele tulburări incomunicabile. Personalitatea se va identifica cu evenimentul afectiv chiar dacă nu cunoaște nimic despre agresor, victima va putea

identifica unele procedee de acțiune agresională după elemente ca: figura infractorului, ritmul acțiunilor sale, contradicțiile de comportament etc [2, p. 50].

Perceperea și reflectarea fenomenului agresional de către victimă se produce sub trei aspecte: afectiv, intelectual și volitiv. Reacția victimei la actul agresional se caracterizează prin enumerarea valențelor intelective, prin scăderea puterii de a preîntâmpina efectele agresionale, iar în plan afectiv prin trăirea unor stări ca frica, dezorientarea, ura, disprețul, umilința. Aceste trăiri pot declanșa reacții care scapă raționalului, determinând trecerea de la o stare afectivă la alta, parțial sub influența instinctului de conservare. Cunoașterea fenomenului agresional nu se reduce doar la percepții, ci depinde și de relațiile victimei cu mediul care reflectă stilul și finalitatea agresională, de calități intelectuale, de perspicacitate, de tăria calităților psihice, de forța fizică, de modul declanșării efectelor actului violent etc. Adeziunea spontană, admirația, în special reacțiile instinctului sexual, implorarea sau exorcismul determină decizia victimei de a suporta autoritatea agresorului. Totalitatea cuvintelor, lumina, întunericul, singurătatea generează confuzie, anulând reacțiile instinctuale, deducțiile logice și judecata victimei. Naivitatea determină o anumită necesitate a reîntâlnirii cu agresorul și uneori se poate ajunge la o adeziune nejustificată a victimei față de agresivitate [3, p. 107].

Spaima victimei devine dispreț față de agresor, ferocitatea în actul de apărare pentru ca după un timp să se convertească în acceptarea agresivității și resemnarea în acțiune. Victima nu poate înțelege agresiunea decât în limitele suferinței biologice și psihice, iar trecerea timpului va distinge ceea ce este semnificativ și ceea ce este secundar în evenimentul criminogen.

Concluzii

Minorii în raport cu agresorii în cele mai dese cazuri se cunosc, de unde și concluzia faptului că

societatea nu apără copii ci îi expun riscului prin neînălțurarea obiectului agresivității ce îl înconjoară.

Când un copil este victimă a violenței, totul în jurul lui diferă de realitate. În acele momente starea lui de șoc declanșată în creier face ca totul în jurul lui să nu mai fie o realitate.

Mulți minori fiind afectați mai mult sau mai puțin de violența domestică sunt dispuși la o degradare psihică și fizică lentă. Mai mulți factori fac ca acest proces să ducă la o degradare totală a personalității.

Pentru el această stare nu mai poate fi la fel sau egală cu starea unui copil care nu se ciocnește cu acte de violență, mai ales în sânul familiei.

Copii victime sunt absolut deconectați de la ritmul normal al vieții ceea ce face ca activitatea lor

să aibă un alt ritm. Cât ține de personalitatea lor, în majoritatea cazurilor ei se cred nevăzuți, neapreciați, puțin mai importanți de cei din jurul lor. Ei trăiesc preponderent lângă adulți fiind deconectați de la tot ce se întâmplă. La rândul lor nu pot să se sincronizeze cu starea normală dinamică a unui copil.

Referințe bibliografice

1. BUJOR, Valeriu, MANOLE-ȚĂRANU, Daniela. *Victimologie*. Chișinău, 2002.
2. BUTOI, Tudorel, BUTOI, Ioana-Teodora. *Psihologie judiciară*. Curs universitar, ediția II. București: Editura România de mâine, 2004.
3. MORARU, Victor. Abordarea criminologică a conduitei suicidare. În: *Studia Universitatis*, seria “Științe sociale”, 2008, nr. 1 (11), pag. 103 - 117.